

РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ)

REFORMATION AND DEVELOPMENT OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE (CHALLENGES OF MODERNIZATION)

Сердюк Н.А.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
заступник декана факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету*

Сьогодні повинна докорінно змінитися концепція сутності армійської служби, нашим хлопцям необхідно давати як військові знання, так і цивільні спеціальності, готувати до цивільного життя, але необхідно готувати фахівців зі спеціальними технічними знаннями. Необхідно відновити патріотичне виховання громадян, а особливо молоді, сформувані ідеологічну спрямованість держави, відновити допризовну підготовку, де молода людина могла б отримати армійську спеціальність безкоштовно, спонукати чоловіче населення до самодисципліни, самовдосконалення і саморозвитку.

Ключові слова: патріотичне виховання громадян, соціальний захист військовослужбовців, військова доктрина, ідеологія держави, військова спеціальність, професійно-технічна освіта.

Сегодня должна коренным образом измениться концепция сущности армейской службы, нашим ребятам необходимо давать как военные знания, так и гражданские специальности, готовить к гражданской жизни, но необходимо готовить специалистов со специальными техническими знаниями. Сегодня необходимо восстановить патриотическое воспитание граждан, особенно молодежи, сформировать идеологическую направленность государства, восстановить допризывную подготовку, где молодой человек мог бы получить армейскую специальность бесплатно, побудит мужское население к самодисциплине, самосовершенствованию и саморазвитию.

Ключевые слова: патриотическое воспитание граждан, социальная защита военнослужащих, военная доктрина, идеология государства, военная специальность, профессионально-техническое образование.

Today, the concept of the essence of the military service should radically change, our boys need to provide both military knowledge and civilian specialties, to prepare for civilian life, but it is necessary to train specialists with special technical knowledge. Today it is necessary to restore the patriotic education of citizens, and especially young people, to form the ideological orientation of the state, to resume pre-accreditation, where a young person could receive an army specialization free of charge, to encourage the male population to self-study, self-development.

Key words: patriotic education of citizens, social protection of servicemen, military doctrine, state ideology, military specialty, vocational education.

У системі будь-якої суверенної держави присутній оборонний компонент, покликаний захищати громадян країни, їх безпеку і свободу та забезпечувати цілісність держави. Наш військовий потенціал ще на зорі незалежності був істотно підірваний відмовою від ядерного озброєння, скороченням флоту, бронетанкової техніки, авіації. Тільки у 2008 р. було знищено близько 70 стратегічних бомбардувальників і близько тисячі ручних ракетних комплексів протиповітряної оборони, тепер противнику в нашому небі ніщо не загрожує, воно гостинно відчинилося для агресора у 2014 р., який скидає бомби і десант на голови наших дітей, жінок, людей похилого віку.

Бойовий дух армії та її готовність до захисту від вторгнення ворога доведені до критичного рівня, так само як і технічний стан основного озброєння і військової техніки, що спричиняло вибухи на складах із боєприпасами навіть у мирний час без ворожих диверсантів, чому напевно чи можна знайти приклади в інших країнах.

Офіцери, звільнені зі збройних сил, поповнили лави таких же безправних громадян країни у зв'язку з тим, що в них не вирішені побутові проблеми, вони не мають житла, отримують таку ж мізерну зарплату, яка не забезпечує задоволення елементарних запитів

родини, а деякі навіть не отримують пенсій [1]. Події на сході та півдні України викликали потребу здійснення соціального захисту військовослужбовців та інших учасників антитерористичної операції, що розширило сферу дії системи соціального захисту.

Недостатній рівень соціального захисту військовослужбовців, як свідчить закордонний і вітчизняний досвід, негативно позначається на якісному складі війська, знижує мотивацію, породжує невдоволення тощо [2]. Молодь, яка б і хотіла присвятити себе службі в армії, розчарована в ній: армія втратила статус захисниці народу. В усі часи ратну службу високо цінували, колись воеводи отримували земельні наділи і грошове утримання, сьогодні вони не отримують обіцяні землі і навіть елементарного житла, викидаються «елітою» як відпрацьований, непотрібний, видатковий матеріал, годуються нескінченними обіцянками. Сьогодні Україна вистояла проти ворога тільки за рахунок патріотизму громадян, які взяли в руки зброю або стали волонтерами і змогли покращити оборонну здатність нашої країни.

В останнє десятиліття велася активна комерціалізація армії, пропаганда розхвалювала ефективність армії, в якій послуги надаються на контрактній основі. В історії достатньо прикладів того, що

найманці відмовлялися ризикувати своїм здоров'ям і життями за плату і переходили на бік ворога, який платив більше. Нам пропонують влаштувати армію на ринкових принципах, тому, чим буде відрізняться служба в нашій армії від служби в іноземному легіоні розібратися легко – заробітною платою. Тому молодь, щоб заробити собі на життя, буде їхати служити до інших держав, як це за часів незалежності робили наші молоді вчені, талановиті спортсмени, ідучи в інші країни на заробітки. Саме це сьогодні ми і спостерігаємо. Ворог платить нашим хлопцям більше, і вони, як на роботу, ідуть на поле бою, розписавшись у відомості про отримання грошей, розгортаючи свої танки проти рідних матерів, проти своєї держави, проти своїх громадян.

Тільки грошова оплата за життя ніколи не дорівнювала вартості самого життя, життя віддавалося за Батьківщину, образ якої асоціюється з рідними, близькими, друзями, коханими – це дорожче власного життя; віддавали життя за вічні істини, ідеї, за свободу роду, за продовження його життя, і про це згадувалося народом у віках. Смерть людини не припиняла його життя в пам'яті людей, у якій він залишався навечно.

Введення принципів контрактної служби перетворює наших хлопців у найманців на тимчасовий період, що зголосилися ризикнути життям за плату з певними розцінками для спецоперацій, проводили теракти, вбивати мирних жителів, здійснювати державні перевороти, окупувати країни і т.д. Справжні воїни йшли на боротьбу з ворогом не за гроші, а тому, що потрібно було захищати рідні міста і села, рідну домівку, сім'ю, матір, кохану, дітей, сестер, братів, людей похилого віку. Цей принцип був основним у створенні слов'янського війська, а контрактна армія перетворює воїнів у торгашів, а не захисників Батьківщини, якими були билинні богатирі Ілля Муромець, Добриня Никитич, Альоша Попович, наші козацькі предки Богдан Хмельницький, Тарас Бульба, партизани в лісах України, що боролися з ворогом у 1941–1945 рр., і та любов народу до них як до захисників, здатних без вагань віддати життя, буде розчинена в паперових купюрах.

Ураховуючи майже 20-ти річну бездіяльність та безвідповідальність влади і агресію Росії, громадяни взялися самотужки захищати свою державу, створюючи добровольчі загони, загони самооборони та волонтерські загони, об'єднуючи весь народ в обороні своєї незалежності, територіальної цілісності, свого майбутнього.

Набагато простіше зняти із себе відповідальність і вступити в блок НАТО, в штаб-квартирі якого розроблялися б плани військових операцій, звільняючи мозок наших «видатних» військових начальників від натуги думати про безпеку країни що, беззаперечно, буде сприяти безпеці нашої держави. Але є й інший бік вступу в Альянс: потрібно буде перейти на озброєння стандартів НАТО, а це призведе до закриття всіх підприємств, що працюють на армію, ми втрачимо майстрів-зброярів, свою науково-дослідну базу, Крім того, за списані і подаровані кораблі від ВВС НАТО,

які відпрацювали свій ресурс і які необхідно буде через декілька років списувати на металобрухт, необхідно буде витратити по 5 мільйонів доларів за кожний, за перевезення і розконсервування [3]. В той час, як нові українські кораблі коштують 60-65 мільйонів гривень, що складає 2,5–3,7 мільйонів доларів [4], та забезпечують цілу армію наших громадян роботою.

Різниця в грошах очевидна, як очевидною є і робота нашого підприємства, якщо не чіпати корупційні схеми і робочі місця. На вулицю будуть викинуті десятки тисяч кваліфікованих робітників із підприємств військово-промислового комплексу і членів їх сімей, які вже нікому не передадуть свій професійний досвід, а поповнять собою ряди безробітних. Крім того, робітники суміжних підприємств так само втрачатимуть роботу, бюджет країни і народ недорахується багатьох мільйонів гривень, які не надійдуть до державної скарбниці, зате будуть фінансуватися солдати НАТО, які служать за гроші на контрактній основі.

Сьогодні повинна докорінно змінитися концепція сутності армійської служби, наше суспільство має закликати молодих людей на службу для отримання ними більш зрілого досвіду, необхідного їм для подальшого життя. В період військової загрози та в мирний час нашим хлопцям необхідно давати як військові знання, так і цивільні спеціальності, готувати до цивільного життя, але необхідно готувати фахівців зі спеціальними технічними знаннями. Термін служби, відповідно, збільшити, чого вимагає навчальна програма, але служба стане демократичною за рахунок впровадження в її систему професійно-технічної освіти, а з іншого боку, вона стане інтелектуальнішою і кориснішою, після служби молода людина буде виходити в життя з технічним дипломом і цивільною спеціальністю, а також отримає військову спеціальність. Фактично армію необхідно перетворити в систему підготовки кадрів для народного господарства, що змінить традиційний вигляд армії, в Україні стане обов'язковою не тільки середня, а й технічна, і вища освіта. Такий підхід закрий гостру проблему нестачі фахівців робітничих спеціальностей і перенасиченість дипломованих спеціалістів із вищою освітою, що не можуть знайти роботу.

У таких «армійських» частинах готуватимуться фахівці для народного господарства, чоловіча частина населення буде отримувати спеціально-технічну освіту та армійський вишкіл. Молоді хлопці будуть отримувати знання не тільки під керівництвом офіцерів, а й грамотних інженерів і викладачів, одночасно отримуючи професію і освоюючи ратну справу. Сучасна армія, за висловлюваннями деяких аналітиків, визначається як рудиментарний залишок старого устрою суспільної моделі [5]. Хлопців завжди цікавили технічні види спорту, які вони зможуть освоювати в реальності: авіа, авто, судномодування, радіо та електроніка, стрілецька справа, парашутний спорт, підводне плавання. Отримання знань буде поєднуватися з фізичною підготовкою на спортивних майданчиках та в спортивних залах, що загартує їх і принесе користь у подальшому житті.

Тоді від армії не будуть ховатися, а будуть прагнути в неї потрапити і набути цінні знання, а їх примноження стане почесним обов'язком, як і сам захист Батьківщини. Після такої служби молода людина може залишитися служити далі як дипломований командир, піти працювати в народне господарство як підготовлений фахівець, продовжити свою освіту в закладах вищої освіти.

Безумовно, в такій армії матеріально-технічне оснащення має бути на порядок вище того рівня, яке вона має сьогодні, і така армія буде функціонувати за зразком колишніх інженерних військ, зайнятих на будівництві об'єктів військового призначення та комунікацій, але в нашому випадку даний принцип пошириться на всі галузі народного господарства. Досвід такої організації військ у нас існував і в козацькому війську, адже козаки в мирний час займалися господарською діяльністю, а у воєнний – ратною справою. В козацькому війську працювало близько 20 тис. різних виробництв щодо забезпечення війська озброєнням, господарської амуніцією, одягом, припасами та іншим.

Сама служба повинна проходити за «місцем проживання». Військова доктрина повинна ґрунтуватися на принципах територіальної оборони, яка була розроблена нашими військовими, але за радянських часів не бралася до уваги, і почала відновлюватися у 2014 р. по всій території України після агресії Росії у вигляді загонів територіальної оборони нашою прогресивною молоддю.

За період такої служби молоду людину, яка, по суті, є військовослужбовцем і потребує поліпшення житлових умов, необхідно забезпечити житловим або автомобільним сертифікатом, на підставі якого після служби вона зможе отримати однокімнатну квартиру або молодіжний автомобіль, що буде показником гідного ставлення суспільства до захисника Батьківщини.

Розглядаючи рівень стану військового потенціалу країни, слід торкнутися такого психологічного фактору, як стан чоловічого начала в цілому в Україні, знищення якого ведеться давно і планомірно через різні ідеологічні новації. Формування чоловіка здійснюється з дитячого віку, а вся наша система виховання тримається на жінках, які прищеплюють свій світогляд хлопчикам. Крім того, хлопчики навчаються разом із дівчатами і повинні врівноважувати свій чоловічий потенціал і психіку, яка певним чином реагує на дівчат. Для хлопчиків необхідне середовище колективної взаємодії, що зумовлено типом їхньої психіки, вони – мисливці, воїни, без цього вони втрачають свої якості.

На сьогодні патріотична підготовка, яка за радянських часів та часів розбудови незалежної держави опущена до нульової позначки, тільки-но почала зростати, на жаль – тільки після Російської агресії, хоча, як свідчить реальність, зачепила тільки частину населення. Відсутнє патріотичне виховання громадян, а особливо молоді, не сформовано ідеологічну спрямованість держави, відсутня допризовна підготовка, де молода людина могла б отримати армійську

спеціальність безкоштовно. Відповідним чином не готуються і не проводяться заходи, на яких можна перевірити і продемонструвати фізичну підготовку, сміливість і спритність, як це демонструють на день прикордонника або десантника колишні товариші по службі. Раніше військові походи спонукали чоловіче населення до самодисципліни, самовдосконалення і саморозвитку, інакше знищить ворог або свої, якщо твої дії або бездіяльність, боягузтво або зрадливість призведе до загибелі товаришів. Сьогодні цього немає, чоловіче населення стає інфантильним, уподібнюється у своїй поведінці панночкам, втрачає свою чоловічу привабливість у жіночих очах, які не можуть вибрати собі обранця, відповідного чоловічому типу поведінки.

Науково-технічний потенціал урівнює можливості чоловіків і жінок стосовно їхнього внеску в бюджет сім'ї, а в деяких випадках жінка це може робити на більш високому рівні, ніж чоловік. Чоловік втрачає своє призначення годувальника і захисника сім'ї, який забезпечує матеріальне її існування. Економічний базис сім'ї руйнується, вона в умовах безробіття розпадається, оскільки втрачається можливість створення єдиного майнового сімейного комплексу – основи матеріальних інтересів сім'ї, підрастаюче покоління (діти) отримує психологічну травму і негативний життєвий приклад, збільшується кількість сиріт.

У зв'язку із цим у державі повинна існувати програма розвитку і збереження чоловічого начала, необхідно постійно проводити роботу, пов'язану з формуванням чоловічого начала в підлітків і чоловіків: спеціальні тренінги, змагання, збори і спецпідготовку, де вони могли б проявити свою доблесть і вміння, чоловічі навички, показати свій потенціал і призначення. Такі заходи повинні стати істинно народними, а участь у них слід вважати почесною для кожного чоловіка. Слід проводити перепідготовку і навчання резервістів після служби в армії, що психологічно забезпечує зв'язок чоловіків з армійським колективізмом та робить його причетним до служби, до армії, до захисту батьківщини. Чоловіки самі будуть прагнути проводити заходи, що підкреслюють їх особливість і доблесть, що яскраво проявляється в дні повітрянодесантних військ та прикордонника, що проходять стихійно, і це природне прагнення чоловіків показати себе справжніми чоловіками. Тому необхідно дане прагнення підтримувати і надати йому відповідну суспільно-патріотичну спрямованість, залучати до охорони громадського порядку як дружинників, використовувати як інструкторів у підготовці молоді допризовного віку, в інших заходах подібного плану. Крім того, центри здоров'я можуть виконувати це завдання за програмами спецпідготовки для чоловіків.

Такі заходи дозволять відчути наявність чоловічої духовності в державі, відчувати потенціал силового захисту, що дуже важливо на підсвідомому рівні. У жінок з'являється можливість пишатися своїми коханими, сьогодні такої можливості вони не мають. Усе це сприятиме відродженню чоловічого

начала в духовній сфері країни і одразу ж позначиться на її якості, а в умовах науково-технічного прогресу, який підвищує продуктивність виробництва, можна штучно збільшити чисельність армії для збільшення потенціалу дисципліни у чоловіків і їх відповідальності за країну. При цьому слід збільшити кількість науково-дослідних інститутів, що працюють над проблемами технічного озброєння народного господарства, центрів технічної модернізації та експериментального машинобудування, де можна задіяти велику чисельність чоловіків, які будуть працювати над проблемами науково-технічного прогресу і впровадження досягнень у виробництво. Це один із методів зниження безробіття – підвищення продуктивності економіки й інтелектуального рівня населення. Такий підхід дозволить створити для чоловіків середу, якої їм не вистачає в сучасному світі, середу технічної творчості, колективізму і відповідальності.

Доречно ввести альтернативну армійську службу для дівчат, як це прийнято в Ізраїлі. Особливо це важливо в наш безробітний період і є актуальним у період проведення АТО. В першу чергу, сама служба повинна стати підготовчим етапом у житті молоді на етапі її переходу в зріле життя і остаточного формування організму у фізичному плані. На цьому етапі молодь здобуде знання зі спеціальної фізичної підготовки, самозахисту, освоїть принципи виживання і дій у надзвичайних ситуаціях, освоїть роботу з технікою (володіння автомобілем, мотоциклом, зброєю); одночасно необхідно давати правові знання. Дівчатам буде корисно навчитися роботі в дитячих закладах в якості помічниць вихователів, психологів, фахівців із діяльності в надзвичайних ситуаціях, в установах охорони здоров'я в якості медсестер, на підприємствах харчової промисловості, сфери харчування, легкої та електронної промисловості і т.п. Це буде зворотній бік «чоловічої» сфери діяльності, який буде повноцінним доповненням у суспільному житті держави, забезпечить про-

галіни спеціалістів у цих сферах, сформує жіноче начало берегині дому.

Наявний сьогодні різкий перехід від шкільного життя до життя соціального не дозволяє молоді якісно адаптуватися до нього, вона ще психологічно незріла, фізично не зміцніла, професійно не підготовлена. Ця адаптація в наш час повинна тривати кілька років після закінчення школи, щоб забезпечити остаточне формування світогляду молодого людини, сформувати її характер, допомогти їй вибрати подальший життєвий шлях, пристосуватися до дорослого життя і відповідальності за свої вчинки. Цей дуже важливий момент у підготовці якісного людського капіталу пов'язаний з адаптацією молоді до дорослого і професійного соціального життя, який сьогодні в нас не вирішений.

Розвиток чоловічої духовної складової частини нації привносить у неї дух безкорисливості, взаємовиручки, відповідальності, великодушності, здатності до високої жертви в ім'я інших, прагнення до самовдосконалення, стійкості, самодисципліни, цілеспрямованості та формуванню віри в гарантію захисту у випадку вторгнення ворога. Це повинно стати пріоритетним напрямком розвитку нашої держави. Виховання в чоловіках високої духовної складової частини, що виражається в рівні самопожертви заради блага інших, а не в устремліннях до наживи за рахунок чого завгодно, робить такий народ непереможним під час нападу будь-якого агресора, що вчинив замах на його цілісність і незалежність.

Духовна зрілість нації і держави в розумінні суті збройних сил полягає в рівні культивування ролі чоловічого начала в суспільстві, який виражається в системі методів виховання в населення патріотизму, духу мужності й самопожертви в ім'я батьківщини, в організації військової служби, в прояві турботи держави до військовослужбовця як благородного, мужнього елемента державної конструкції, що забезпечує ефективний захист народу від посягання загарбників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проблеми і напрями розвитку збройних сил України в сучасних умовах. Аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2013. 79 с.
2. Кравченко М.В. Основні проблеми соціального захисту учасників АТО // Аспекти Публічного Управління. 2015. № 11-12(25-26) URL : <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/download/209/209/> (дата звернення: 15.02.2016).
3. Передача патрульних катерів із США може затягиваться из-за интересов завода Порошенко – «Схемы» (відео). 30.03.2018 р. Інформаційне агенство УНІАН : URL : <https://www.unian.net/politics/10063190-peredacha-patruulnyh-katerov-iz-ssha-mozhet-zatyagivatsya-iz-za-interesov-zavoda-poroshenko-shemy-video.html> (дата доступу – 24.04.2018 р.).
4. «ГЮРЗА-М» РЕЧНОЙ ДОЗОП. Веб-сайт Оружейный журнал. URL : <http://gunmagazine.com.ua/index.php?id=422> (дата доступу – 24.11.2018 р.).
5. Аналітична доповідь до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». К. : НІСД, 2014. 148 с.